

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN –

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Grundläggande granskning 2020

**UMEÅ
KOMMUN**

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisionens arbete ska även ses som ett stöd till nämnderna och styrelsen.

Revisorerna ska enligt kommunallagen årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsred.

Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- ▶ Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- ▶ Räkenskaperna är rättvisande
- ▶ Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av tre delar; grundläggande granskning, fördjupad granskning samt granskning av delårsrapport och årsredovisning.

Den grundläggande granskningen omfattar en översiktlig granskning av måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll. De fördjupade granskningarna kan ses som komplement till den grundläggande granskningen.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den grundläggande granskningen ger också underlag att under året uppdatera riskanalysen. Enligt god revisionsred i kommunal verksamhet ska den grundläggande granskningen ha en sådan omfattning att den ger en grund för bedömningar i revisionsberättelsen.

Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2020.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Den grundläggande granskningen är en översiktlig granskning som syftar till att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

Den grundläggande granskningen syftar därmed till att ge en översiktlig bild av styrelse och granskade nämnder och en tillräcklig grund för de bedömningar som görs inför ansvarsprövningen.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- ▶ Har styrelsen/nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag?
- ▶ Har styrelsen/nämnden säkerställt att den får tillräcklig uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
 - Vidtar styrelsen/nämnden åtgärder vid eventuella avvikelser?
- ▶ Har styrelsen/nämnden en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- ▶ Är styrelsens/nämndens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsning

Granskningen avser hela granskningsåret 2020 och omfattar därmed granskning och bedömning utifrån samtliga styr- och uppföljningsdokument som upprättas för året. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2020.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:725)
- ▶ Strategisk plan 2016-2028
- ▶ Planeringsförutsättningar, budget och investeringar 2019-2022
- ▶ Riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-09-26)
- ▶ Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

lakttagelserna i denna rapport avser miljö- och hälsoskyddsnämnden. Enligt nämndens reglemente fullgör nämnden kommunens uppgifter:

- enligt alkohollagen (2010:1622) och tobakslagen (1993:581) och lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel
- tillsyn enligt lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (2017:425)
- inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt de övriga uppgifter som enligt miljöbalken och annan lagstiftning ska fullgöras av den kommunala nämnden inom miljö- och hälsoskyddsområdet
- inom gatuhållningsområdet såvitt avser den kommunala tillsynen,
- inom konsumentpolitikens område genom att tillvarata konsumenternas intressen.

Enligt reglementet tillhör det också nämndens uppgifter att medverka till allmänhetens medvetenhet om miljö- och hälsoskyddsfrågor samt naturvård. Dessutom framgår att nämnden ska tillvarata konsumenternas intressen i samhällsplaneringen samt stödja dem genom vägledning i konsumenträtt, hushållsekonomi, skuldsanering och varukännedom. Nämnden svarar vidare för kommunens förvaltarenhet som fullgör uppgifter enligt föräldrabalken.

1.5 Genomförande

Dialogmöten med såväl presidiet som hela nämnden har genomförts i syfte att inhämta information om den bedrivna verksamheten under året. Den information som inhämtas utgör till viss del grund för revisorernas bedömning av nämndens styrning och uppföljning av fullmäktiges mål, måluppfyllelse samt interna kontroll.

I årets grundläggande granskning har presidiet i nämnden skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under september 2020. Samtliga ledamöter och ersättare har också getts möjlighet att besvara en enkät. Motsvarande underlag har även använts vid träffarna med nämnder och styrelser som genomförts under hösten i syfte att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats.

Informationen som inhämtats i samband med nämnddialogerna beaktas även vid revisionernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder i revisionsredogörelsen då de lämnar sin samlade bedömning av nämndernas interna styrning och kontroll:

- ▶ Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- ▶ Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- ▶ Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- ▶ Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

2. Bedömningsformulär

Nedan redogörs för de svar som nämndens presidium lämnat inför revisorernas träff med dem i september 2020. Detta kompletteras med revisorernas iakttagelser och bedömningar utifrån de områden som berörs i bedömningsformulären.

2.1 Intern kontroll

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
<i>2.1.1. Nämnden ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 § Riktlinjer för intern styrning och kontroll	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>2.1.1.1 Har nämnden varit aktiva i genomförandet av en riskanalys, inkl. värdering och vägledning i hantering av riskerna?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 191219)	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.1.2 Har nämnden fastställt riskanalys?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 191219)	☒ Ja ☐ Nej	.
<i>2.1.1.3 Har fastställt internkontrollplanen?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 191219)	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.1.4 Har nämnden beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 191219)	☒ Ja ☐ Nej	

2.1.1.5 Har nämnden tillsett att gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 191219)	☒ Ja ☐ Nej	
2.1.1.6 Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	
2.1.2 Nämnden ska årligen planera kontroller så att attestreglementet följs.	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.1.3 Nämnden ska årligen planera kontroller så att attestreglementet följs.	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.1.3.1 Har nämnden vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?		☐ Ja ☒ Nej	

lakttagelser

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har antagit en internkontrollplan för 2020. I nämndens internkontrollplan framgår risker utifrån följande mål/krav: tillväxtmålet, rätt kompetens utifrån uppdrag samt attraktiva och hälsofrämjande arbetsplatser. De risker som har identifierats kopplat till angivna mål/krav har värderats utifrån sannolikhet och konsekvens. Den risk som har högst riskvärde (12) är *Risk att medarbetare och nämnd ej har kunskap om gällande lagstiftning/författning*. En risk bedöms med riskvärde 9 *Risk att befintliga medarbetare lämnar för annat arbete*.

Uppföljning av internkontrollplanen har skett i samband med verksamhetsuppföljning (T1 och T2), där det lämnas kortfattad information kring hur arbetet med beslutade aktiviteter/åtgärder fortgår. Av uppföljningen i samband med T3 framgår att aktiviteter/åtgärder pågår för samtliga riskområden.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden säkerställt en ändamålsenlig struktur för intern kontroll. Av kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153) framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Nämnden har fattat beslut om riskanalys och internkontrollplan samt har gjort en värdering av den interna kontrollen.

2.2 Målstyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
<i>2.2.1 Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de bestämmelser i lagar och författningar som verksamheten omfattas av.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 § Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder		
<i>2.2.1.1 Har nämnden säkerställt att samtliga av fullmäktiges kommunövergripande /generella mål beaktas i uppdragsplanen?</i>		☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.2.1.2 Har nämnden säkerställt att samtliga av fullmäktiges mål som berör nämnden beaktas i uppdragsplanen?</i>		☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.2.1.3 Har nämnden löpande under året tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att nå måloppfyllelse?</i>		☒ Ja ☐ Nej	

2.2.2 Nämnden ansvarar för att det egna verksamhetsområdet kontinuerligt följs upp och utvärderas.	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt tillämplig lagstiftning för verksamheten	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.2.3 Nämnden har ansvar att verka för att samråd sker med brukare av nämndens tjänster	Kommunallagen (2017:725) 8 kap. 3 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.2.4 Nämnden ska verka för att samverkan sker mellan styrelse och nämnder för att gemensamt nå kommunens övergripande mål	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.2.4.1 Fungerar samverkan i övrigt med nämnder och andra externa aktörer väl?		☒ Ja ☐ Nej	

Lakttagelser

I miljö- och hälsoskyddsnämndens uppdragsplan framgår samtliga av fullmäktiges mål och uppdrag som är adresserade till nämnden i Planeringsförutsättningar och budget för 2020. För miljö- och hälsoskyddsnämnden har fullmäktige inte adresserat några specifika mål utöver de långsiktiga målen och de personalpolitiska målen.

För de mål som berör nämnden har den tagit fram egna nämndsmål till förvaltningen. I styrkortet har fullmäktiges mål och nämndsmålen brutits ner till resultatmått/aktiviteter.

Det framgår inte av uppdragsplanen eller styrkortet när och i vilken form uppföljning/återrapportering av mål och uppdrag ska ske. I verksamhetsuppföljningen i samband med T2 så sker uppföljning av resultatmått. Det är endast ett fåtal som inte har genomförts i samband med T2, vilka utgörs av resultatmått som följs upp utifrån aktiviteter. I samband med T2 och T3 sker en uppföljning av nämndens resultatmått och för merparten av dem så uppnås målvärdena för året.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens målstyrning är ändamålsenlig. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Vi noterar att nämnden förhåller sig till samtliga av fullmäktiges prioriterade områden och övergripande mål.

Nämnden har tolkat mål och uppdrag från fullmäktige och brutit ned dessa så att de fungerar som styrsignaler till verksamheten, genom nämndens styrkort.

2.3 Ekonomi

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
2.3.1 Nämnden ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.	Kommunallagen (2017:725) 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
2.3.1.1 Har nämnden anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i budget?		☒ Ja ☐ Nej	
2.3.1.2 Får nämnden tillräckliga underlag avseende ekonomi och verksamhetens utveckling för att kunna göra de prioriteringar och vidta de åtgärder som krävs för att nå en ekonomi i balans?		☒ Ja ☐ Nej	
2.3.1.3 Prognostiserar nämnden att nå en ekonomi i balans för året?		☐ Ja ☒ Nej	

<p>2.3.2 Nämnden ska regelmässigt rapportera till fullmäktige om hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret.</p>	<p>Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder</p>	<p>☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande</p>	
<p>2.3.3 Har nämnden månatligen rapporterat till kommunstyrelsen om nämndens ekonomiska ställning?</p>	<p>Kommunstyrelsens uppgift är att leda och samordna planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter. Kommunstyrelsen beslutar om omfördelning av medel som under löpande år frigörs genom samordningsvinster samt vid behov för över/underskottshantering mellan nämnder.</p> <p>I planeringsförutsättningarna /budgetbeslutet för 2020 ställs krav på nämnder som redovisar eller befarar ett underskott över en procent av tilldelad budgetram. Om underskottet uppgår till mer än 1 mnkr, ska nämnden snarast redovisa en prissatt åtgärdsplan till kommunstyrelsen och vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en budget i balans. Om planerade åtgärder innefattar väsentlig förändring av beslutad servicenivå ska ärendet beredas för hantering och beslut i kommunfullmäktige.</p>	<p>☐ Ja ☒ Nej</p>	<p>Enbart om avvikelse skulle uppstå</p>

Iakttagelser

Av nämndens verksamhetsuppföljning i samband med T2 framgår att nämndens resultat under perioden januari-augusti uppgick till ett överskott på 2 mkr. Årsprognos som lämnas i samband med delårsrapporten visar att nämnden vid årets slut väntas ha ett resultat om + 1 mkr. Avvikelse finns avseende såväl intäkter som kostnader. I den ordinarie verksamheten var kostnaderna lägre än budgeterat och intäkterna högre än budgeterat. Prognosen för helåret uppges vara osäkrare än vanligt, då de rörliga avgifterna kan komma att påverkas av effekterna av covid-19 och eventuella konkurser.

Årsresultatet för nämnden uppgår till +645 tkr. Intäkterna var 4 508 tkr högre än budgeterat och kostnaderna 3 863 tkr högre. Avvikelse förklaras till största del av projektverksamheten och att det inom ordinarie verksamhet var högre intäkter, vilket till stor del beror på tillfälliga intäkter.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens interna ekonomistyrning är ändamålsenlig. Nämnden har följt upp ekonomin löpande under året och visar på ett överskott vid årets slut. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

2.4 Enkät till ledamöter och ersättare i miljö- och hälsoskyddsnämnden

Under hösten 2020 skickades en enkät ut till ledamöter och ersättare i miljö- och hälsoskyddsnämnden. 12 av 21 ordinarie och ersättare besvarade enkäten vilket innebär en svarsfrekvens på 55 %. Enkäten innehöll bl a frågor om verksamhetsmål, måluppfyllelse, budget och ekonomiska mål, ekonomisk uppföljning och åtgärder för ekonomi i balans samt riskanalys, arbete med internkontroll och internkontrollplan.

Samtliga av de svarande anser att nämndens verksamhetsmål är tydligt kopplade till kommunfullmäktiges mål och att nämndens mål är mätbara och att nämnden följer upp målen under året. När det gäller måluppfyllelse bedömer 66,7% av de svarande att nämnden har fattat beslut om åtgärder vid brister i måluppfyllelsen. 75 % av de svarande upplever att de har varit delaktiga i risk- och väsentlighetsanalysen som ligger till grund för internkontrollplanen.

2.5 Generella frågeställningar till samtliga nämnder

Svaren nedan har lämnats av nämndens presidium i samband med den dialog som genomfördes i september 2020. Svaren är därmed inte att ses som revisorernas iakttagelser och bedömningar.

2.5.1 Har nämnden säkerställt att det finns rutiner och en beredskap för att hantera ej planerad frånvaro hos nyckelpersoner?

Nämnden anser att den gjort detta. Den har under hösten 2019 gått igenom och reviderat deras plan för detta. Även en funktionstelefon har införts för att minska sårbarheten vid frånvaro.

2.5.2 Hur styr nämnden arbetet med att identifiera och analysera nettokostnadsavvikelsen?

Nämnden kontrollerar kostnaderna tertiälvist och följer utfallet. Den har inte haft några stora avvikelser de senaste åren. Men om det uppstår så skulle detta lyftas i KS för vidare åtgärdsplan.

2.5.3 Hur arbetar nämnden med tillgänglighetsfrågor? Både när det gäller digital och fysisk tillgänglighet.

Nämnden utvecklar dessa plattformar digitalt fortlöpande och tar fram lysande goda exempel från övriga kommunsverige. Rent fysiskt så finns de i anpassade lokaler i stadshuset och är även ute hos deras "kunder" och möter dem i sin egen vardag.

2.5.4 Hur arbetar nämnden med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

Den följer upp enkäter gällande arbetsmiljö samt lägger in utbildningsmöjligheter i budget. Finns även inkluderande arbetssätt gentemot deras skyddsombud på plats.

2.5.5 Hur arbetar nämnden med att säkerställa en långsiktigt stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Genom förbyggande (hälsofrämjande) arbete samt noggrant gå igenom de få sjukskrivningar som finns inom nämndens område och analyserar orsaken till dessa. Finns åtgärder som behöver göras så lyfts dessa upp.

2.5.6 Vilka är nämndens utmaningar på kort och lång sikt?

Rekrytering utav personal med särskild kompetens. Klimatfrågan och arbetet med åtgärdsplanen som är kopplad till kommunens lokala miljömål.

2.5.7 Har nämnden, utifrån genomförd risk- och konsekvensanalys, säkerställt en tillräcklig intern kontroll och uppföljning av hanteringen av Corona-krisen?

Ja

2.6 Specifika frågeställningar för miljö- och hälsoskyddsnämnden

2.6.1 Hur säkerställs en rättssäker hantering av tillsyn och kontroll avseende myndighetsutövning?

Genom ständig vidareutbildning samt mätningar utav Nöjd Kund Index (NKI). Även erfarenhetsutbyte med andra kommuner spelar en viktig roll i strävan efter rättssäkerhet.

2.6.2 Hur arbetar nämnden med ärendehantering och kommunikation/information till medborgare?

Via ärendehanteringssystemet ECOS samt via kommunikatör och pressmeddelanden.